

Congres Veranderend Grondgebruik

WELKOM

Woensdag 3 juni 2026 | Mauritskazerne, Ede

Programma

10.00 uur	Welkom door Wethouder J.P. van der Schans Keynote Krijn Poppe, Raad voor leefomgeving en infrastructuur Keynote Jan Spijkerboer, het Kadaster
11.15 uur	Pauze
11.30 uur	Keynote Alex Datema en Sanne Groot Koerkamp, de Rabobank Panelgesprek met de keynote sprekers
12.20 uur	Lunch en netwerken
13.15 uur	Deelsessies ronde 1
14.15 uur	Pauze
14.30 uur	Deelsessies ronde 2
15.30 uur	Plenaire bestuurlijke afsluiting
16.00 uur	Netwerkborrel

Welkom door J.P. van der Schans

ip Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

UNIE VAN
WATERSCHAPPEN

DE KRACHT
VAN KLEIN

Krijn Poppe
Raad voor leefomgeving en infrastructuur

ip Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

 Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

DE KRACHT
VAN KLEIN

P10

VNG

**UNIE VAN
WATERSCHAPPEN**

GROND VOOR VERBETERING

OVER DE ROL VAN GROND
IN HET LANDELIJK GEBIED

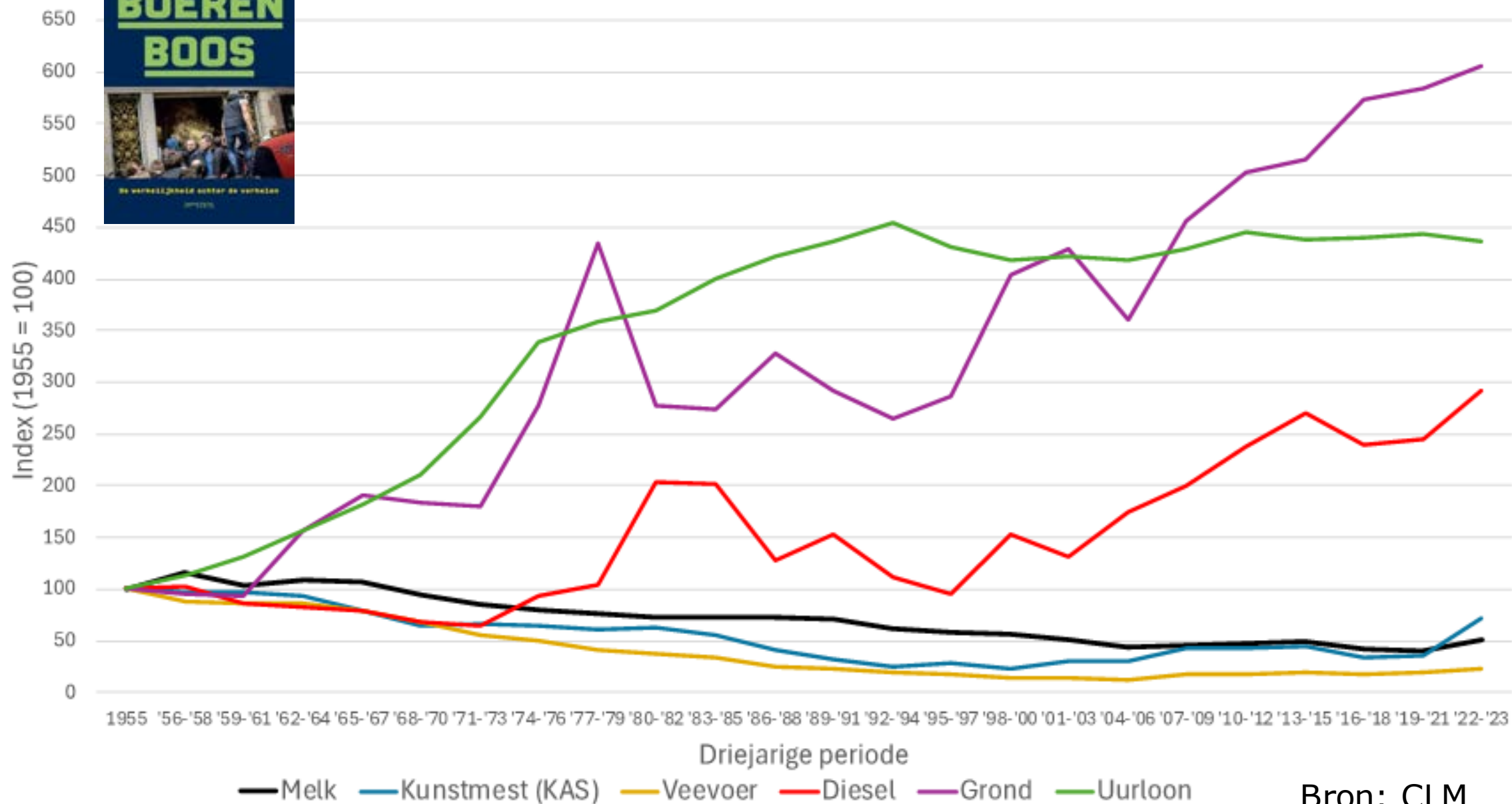
FEBRUARI 2026

Krijn Poppe

Reële prijsontwikkelingen

Aanleidingen en adviesvraag

- Aanhoudende stijgingen grondprijzen
- Opgaven als stikstof, natuur, landbouw binnen ecologische grenzen
- Ruimtevrage voor defensie, energie, wonen, etc.

Welke rol speelt grond bij het maken van duurzame keuzes in het landelijk gebied en (hoe) kan de overheid hierop sturen?

Bevindingen

Drie grote opgaven

- Balans natuur - landbouw
- Vitaal landelijk gebied
- Ruimteclaims van nationale opgaven

Grondmarkt

- Deelmarkten ontstaan door RO; waardesprongen tussen functies
- Agrarische grond sleutelrol
- Er stroomt veel geld het landelijk gebied in (energie, wonen, defensie, stoppersregelingen)
- Beleggingsmotief steeds belangrijker; grond is ook pensioen voor boer

Overheidsbeleid rond grond

- Vier rollen: marktordenaar, -meester, -beïnvloeder en -speler
- Juridische kaders (o.a. Omgevingswet voor milieubeleid en RO)
- Subsidies, die niet alle even effectief zijn (GLB basis-subsidie)
- Fiscale regels grondeigendom bevorderen beleggen in grond in plaats van in kapitaalmarkt
- Grondinstrumentenkoffer veelal vrijblijvend ingezet en veel wordt (niet) opgelost met geld

Hoge grondprijzen en landbouwstructuur

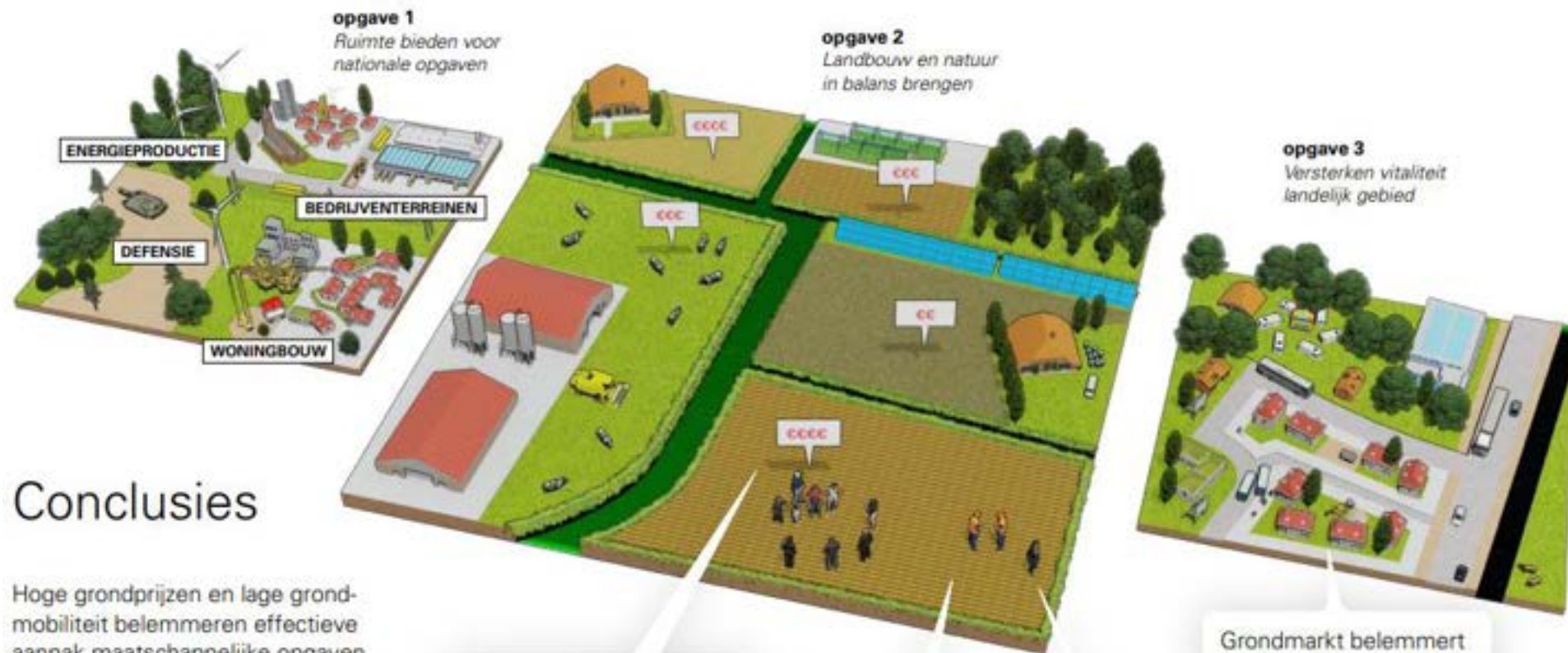
- Bedrijfsvergroting (al of niet met extensivering) steeds lastiger. Risico voor het exportmodel? Op weg naar Deense of Zwitserse landbouwmodel?
- Melkveehouderij in Nederland blijft achter in grootte:

	2000				2021-2023	
	Nederland	Denemarken			NL	DK
aantal bedrijven	26300	8600			14430	2470
ha/bedrijf	39,2	72,6			61,1	199,7
aantal koeien	59,8	66,6			105,6	226,7
melkproductie (ton)	451	471			935	2292
idem 1990=100	145	200			301	973

- Is de landbouw gebaat bij deze trage schaalvergroting?
- Gaat geld in grond straks ten koste van geld in technologie?
- Is groter aantal boeren beter voor leefbaarheid platteland ?

Analyse

Het landelijk gebied staat voor drie grote maatschappelijke opgaven.

Conclusies

Hoge grondprijzen en lage grondmobiliteit belemmeren effectieve aanpak maatschappelijke opgaven

grondprijs

De overheid jaagt de hoge grondprijzen en lage grondmobiliteit zelf aan

Overheid schiet zichzelf in de voet

Grondmarkt belemmert brede welvaart landelijk gebied

Grondinstrumenten: te veel accent op vrijwillig en vrijblijvend

Uitgangspunten voor effectieve ingrepen in grondmarkt

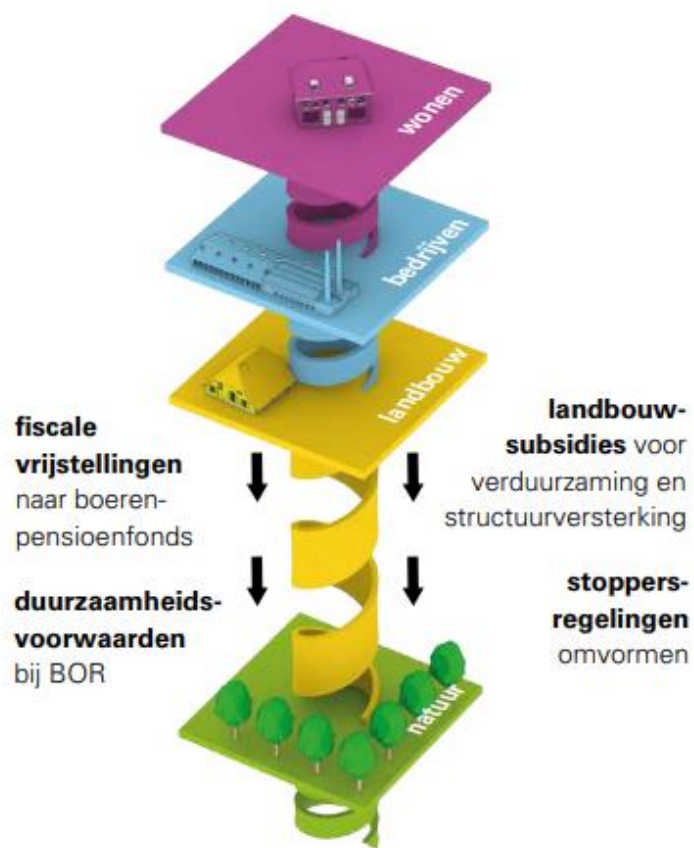
- Visie op toekomst landbouw nodig voor grondbeleid
- Grondmarkt niet de plek om milieubeleid te voeren: generieke aanscherping milieueisen
- Samenhang gebieden vraagt om collectiviteit en samenhangende inzet instrumenten
- Vitaliteit gemeenschappen vaak onderbelicht bij beleid
- Onderliggende waardendiscussie: rentmeesterschap (duurzaamheid), eerlijkheid, individuele "absolute" eigendomsrechten
- Doelsturing: duidelijkheid emissie-normen 2035/40 per perceel en bedrijf, certificeren, label ABCDE

Aanbevelingen

Veel van de oplossingen hebben een relatie met grond omdat ze vragen om een ander grondgebruik.

1. Haal prikkels uit belastingregels en subsidies die grondprijzen opdrijven

2. Geef richting door gebieden voor productielandbouw en maatschappelijke landbouw te onderscheiden

3. Grijp actiever in op de grondmarkt om maatschappelijke doelen te bereiken

Zet wettelijk verplichtende instrumenten eerder en strategischer in

Toets grondtransacties aan maatschappelijke doelen

Grondmarkt-beleid in kader van RO

- Op zeer klein oppervlak zowel de vruchtbaarste als de slechts denkbare bodems voor landbouw
- Uit welbegrepen economisch eigenbelang (en voedselzekerheid) wil je innovatieve clusters in stand houden
- Dat leidt dan tot beschermen van sommige gebieden tegen andere functies. Elders is dat rood voor groen
- In sommige gebieden zijn de milieuprogaven door bodem en water sturend zo groot dat herinrichting naar andere, extensievere bedrijfssystemen nodig is.
- Soms ook complex door grote effecten klimaat of inplaatsing wonen/defensie/natuur
- Vraagt dit om aanwijzen van meer gebieden voor **maatschappelijke landbouw** voor een **nieuwe ronde landinrichting**. Met goede gebiedsprocessen.
- Vraagt dit om een extra functie in RO: **landbouwgrond** en **landschapsgrond** – zodat je subsidies kunt koppelen aan gronden met natuur(lijke) beperkingen (buffers, waterwin) ?

Productielandbouw-gebieden

- Beperkte opgave vanuit beleid of klimaat
- Veel technische oplossingen, schaalvergroting en natuurlijk verloop
- Sterke scheiding tussen kleinere oppervlakte landbouw en meer natuur, smalle bufferzones (PBL: intensief technisch scenario)
- Veel landbouwgrond
- Vrijwilligheid centraal in aanpak

Maatschappelijk landbouw-gebieden

- Complexe opgave vanuit beleid of klimaat of inpassing nieuwe functie
- Weinig technische oplossingen
- Nieuw verdienenmodel nodig
- Sterke verweving werkt als grote bufferzones (PBL: natuurinclusief scenario)
- Veel landschapgrond
- Verplichtende instrumenten zoals wettelijke herverkaveling

2.

Geef richting door gebieden voor productielandbouw en maatschappelijke landbouw te onderscheiden

3.

Grijp actiever in op de grondmarkt om maatschappelijke doelen te bereiken

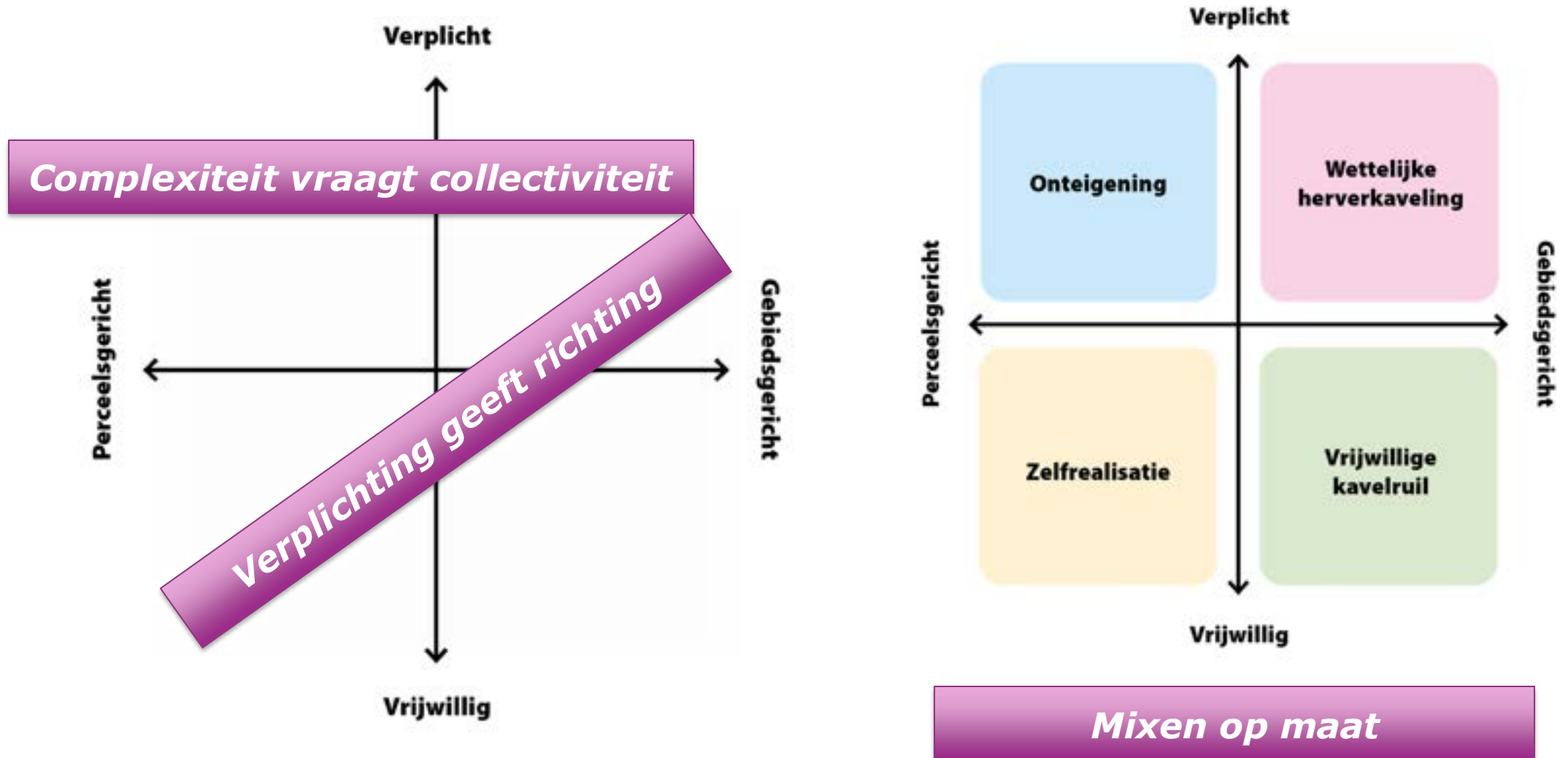

Zet wettelijk verplichtende instrumenten eerder en strategischer in

Toets grondtransacties aan maatschappelijke doelen

Pon|Telos model voor grondbeleid rond N2000

Mogelijke toepassing Rli-advies met Omgevingswet:

1. Omgevingsvisie provincie: landelijke opgaven naar streek vertalen
2. Omgevingsvisie vanuit elke streek: typering landbouw in twee smaken:
 - a) Productielandbouwgebied (beperkte opgave, technologie, vrijwilligheid centraal);
 - b) Maatschappelijk landbouwgebied (opgaves complex, extra milieueisen, nieuw verdienmodel nodig, landinrichting gewenst)
3. Voor maatschappelijke landbouwgebieden een programma:
 - a) Uitwerking naar omgevingsplan: aanwijzen *landschapsgrond* voor percelen met extra eisen t.o.v. landelijk 2035 (bv. waterwinning, natuurbuffer etc.)
 - b) Financieel doorvertalen (ruilverkavelingsrente naar burger i.p.v. boer):
 - Koppel (samen met rijk) subsidies en fiscaliteit aan landschapsgrond.
 - 25-jarige contracten voor beheer (grondwaarde in standhouden).
 - Afwaarderen alleen in publiek bezit, geen betaling ineens (olie op vuur)
 - c) Landschapsfonds vullen met Rood voor groen, kostenverhaal / planbatenheffing
Vitaliteit: Ruimte voor andere activiteiten op erven
 - d) Wettelijke herverkaveling (waar nodig) met inzet actieve grondbank. Grondbank ook vullen via stoppersregeling. En voorkeursrecht / toetsing grondtransacties.

Rli

Raad
voor de leefomgeving
en infrastructuur

ip Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

DE KRACHT
VAN KLEIN

 Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

P10

VNG

UNIE VAN
WATERSCHAPPEN

www.rli.nl

Jan Spijkerboer
Kadaster

ip Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

UNIE VAN
WATERSCHAPPEN

DE KRACHT
VAN KLEIN

Van ambitie naar uitvoering in het LANDELIJK GEBIED

JAN SPIJKERBOER

Senior adviseur gebiedsontwikkeling/rentmeester

KADASTER

Vanaf de Mauritskazerne neem ik u terug naar de zomer van 1997.

Netherlands

Germany

Belgium

Alkmaar

Zwolle

Hanover

Hildesheim

Osnabrück

Bielefeld

Münster

Paderborn

Göttingen

Kassel

Essen

Dortmund

Eindhoven

Düsseldorf

Antwerp

Bruges

Ghent

Dunkirk

Brussels

Cologne

Bonn

Liège

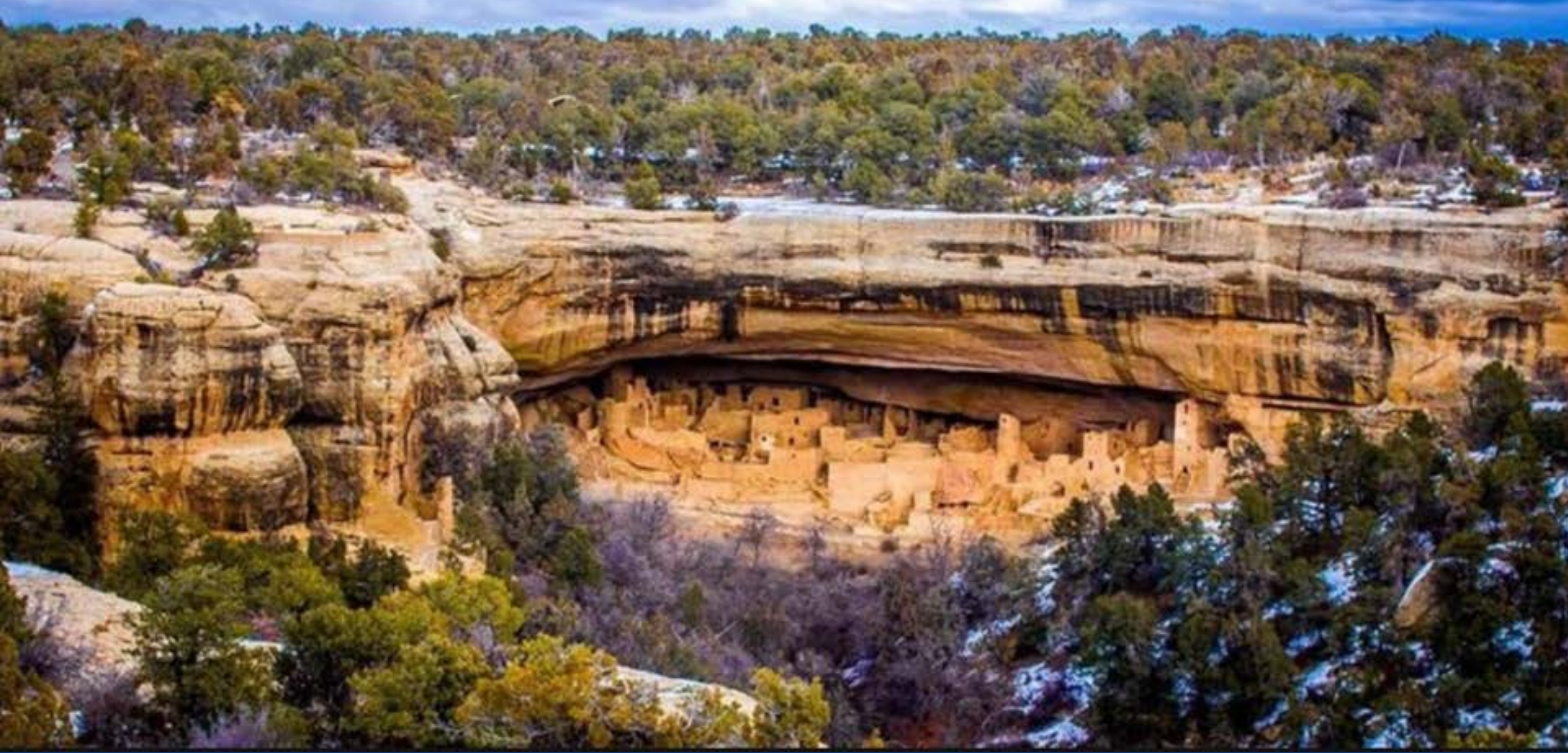
Lille

Mons

Koblenz

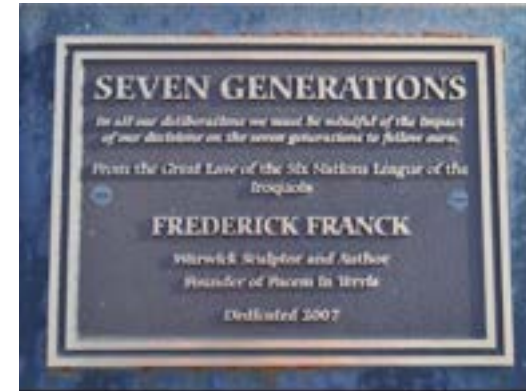
The choices we make today should be guided by a vision of a sustainable world seven generations into the future.

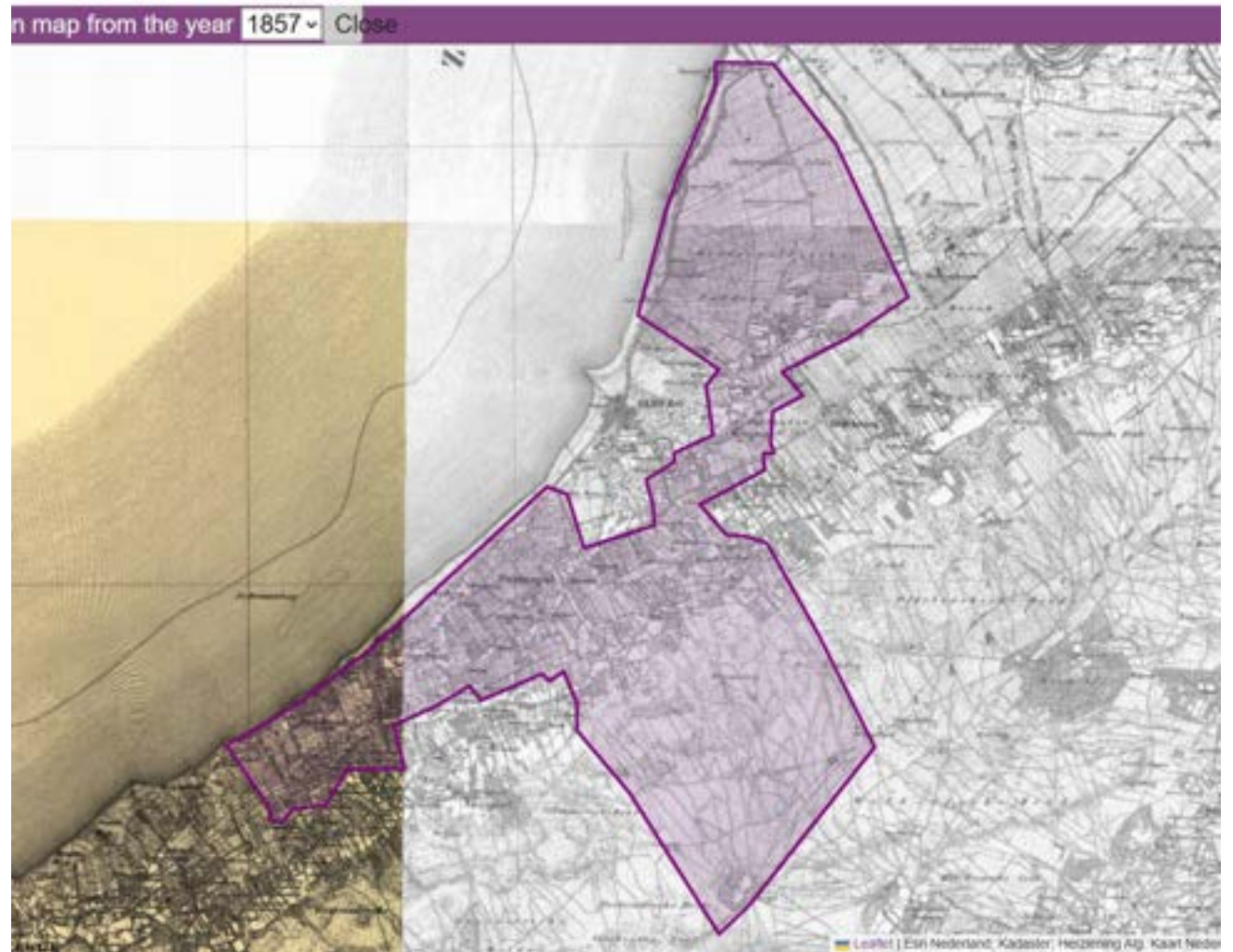
Great Law of the Six Nations League of the Iroquois indianen

In all our deliberations we must be mindful of the impact of our decisions on the seven generations

In al onze overwegingen moeten we rekening houden met de impact van onze beslissingen op de zeven generaties om ons

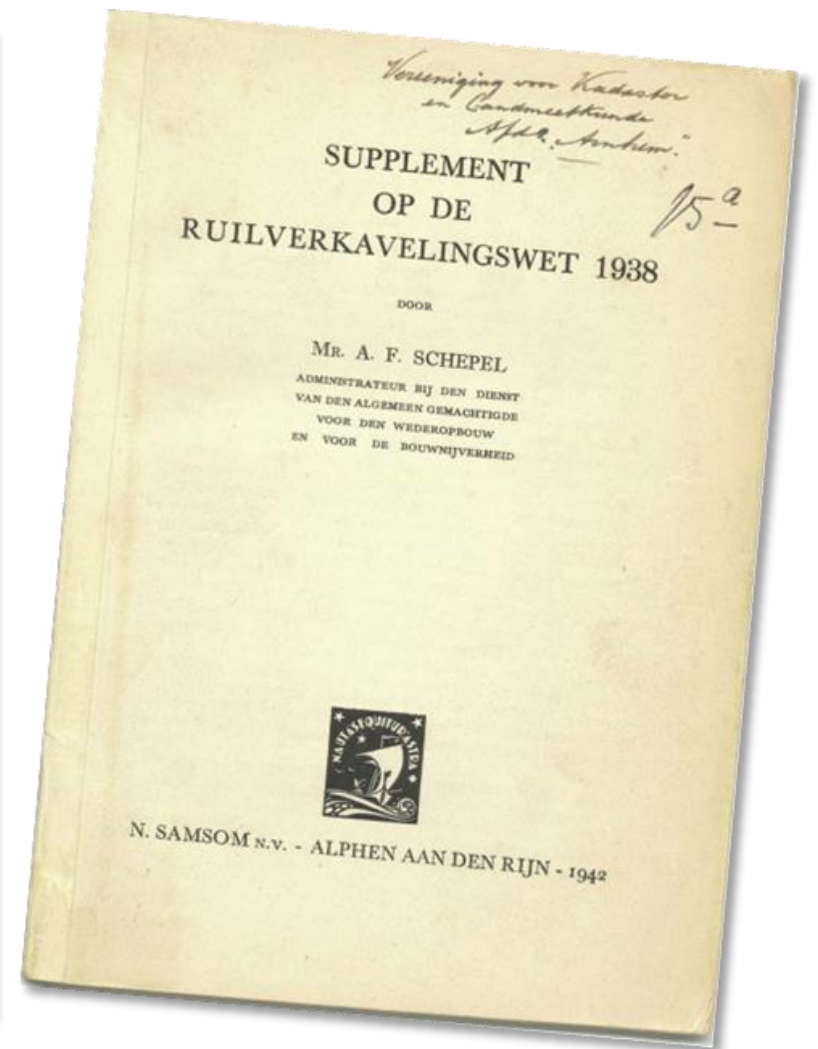
Overgrootvader :
Gerrit Spijkerboer
geboren 13-12-1857 in
Doornspijk
zijn vader, Jan Spijkerboer,
was bakker
zijn moeder Lubbigje Blaauw
Gerrit werd dominee in
Krimpen aan de IJssel ,
Lienden en Harderwijk.

1930-1940

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Algemeene Beschouwingen.

1. Het herstel van Walcheren is met kracht ter hand genomen. Tegenover de bewoners van dit eiland, dat in verband met zijn strategische sleutelpositie een zoo groot offer in het belang van de bevrijding van ons land en van de geheele geallieerde oorlogvoering heeft moeten brengen, acht de Regeering zich verplicht alles in het werk te stellen, ten einde het herstel zoo spoedig en zoo volledig mogelijk te doen geschieden.

Nu het herstel van de dijken in zooverre voltooid is, dat de kostbare cultuurgrond aan de zee is ontworsteld, zal aandacht moeten worden besteed aan het herstel van dien grond en van de landbouwbedrijven en zal de uitvoering daarvan onverwijld ter hand moeten worden genomen.

Onder herstel van de landbouwbedrijven wenschen de ondergeteekenden evenwel niet te verstaan het herstel van den toestand, zooals deze voor het uitbreken van den oorlog was. Daarmede zou, zoo meenen zij, nóch het belang van Walcheren, nóch het landsbelang gediend zijn. Integendeel: onder „herstel“ wenschen zij ten deze te verstaan: het in het leven roepen van economisch verantwoorde bedrijven. In de eerste plaats is daartoe noodig een nieuwe verkaveling van den grond. Dit is op zich zelf niets nieuws, en hiervoor bestaat reeds geruimen tijd een wettelijke regeling, nl. in de zg. Ruilverkavelingswet.

Doeh er is meer. Reeds vóór den oorlog was de agrarische toestand op Walcheren niet gezond. De sterke agrarische bevolkingsdruk immers had op dit eiland geleid tot een versnippering van land- en tuinbouwbedrijven, welke een doelmatige en loonende exploitatie in den weg stond en welke een sociaal en economisch blijvend ongezonden toestand had geschapen. Eenige cijfers, welke ontleend zijn aan een rapport van den Provinciaal Planologischen Dienst voor Zeeland, mogen dit illustreeren.

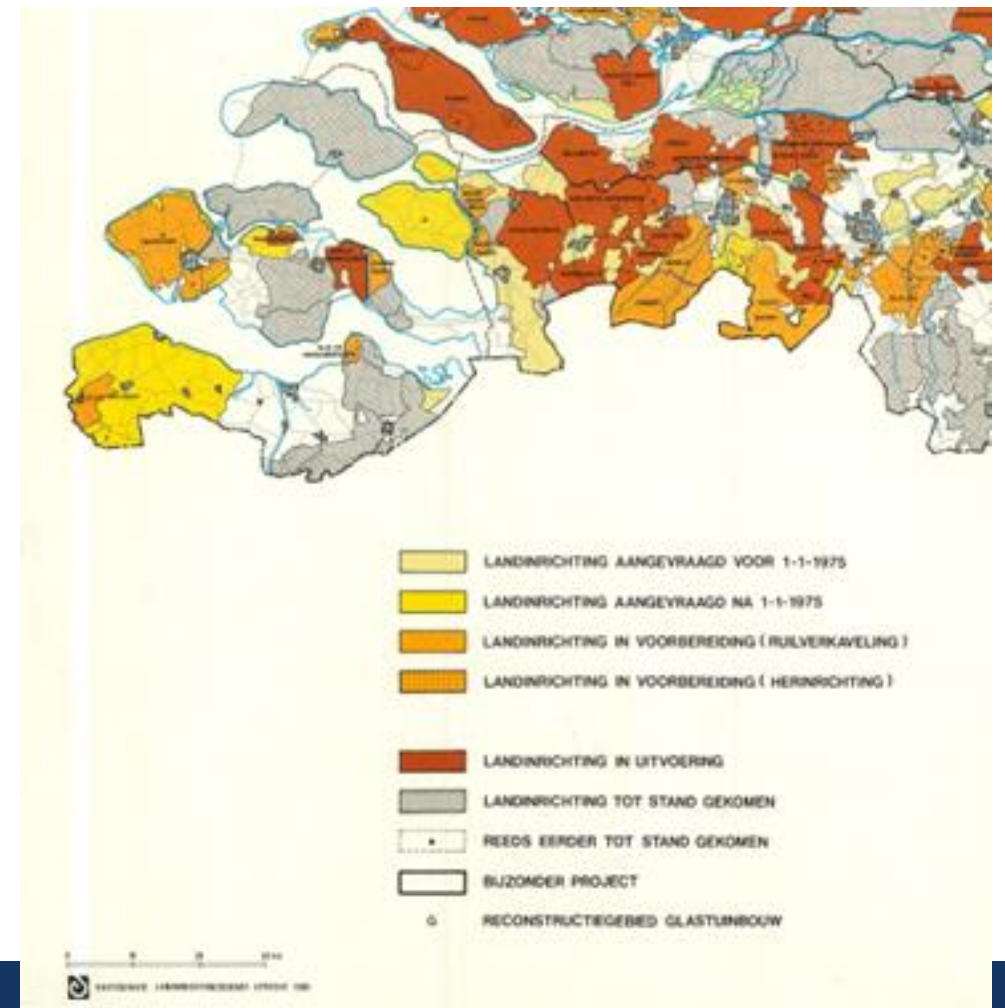
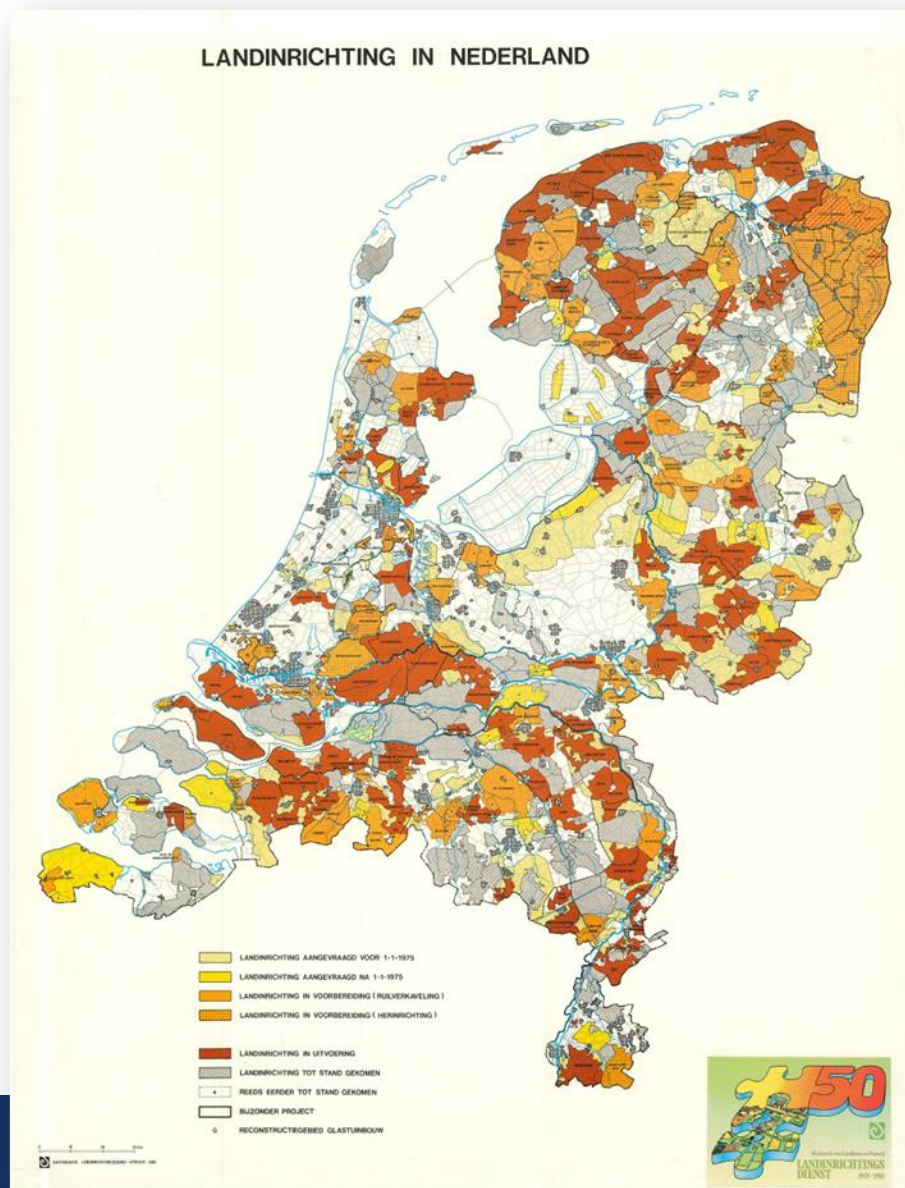
Het aantal landgebruikers in het gemundeerde gedeelte van Walcheren ter grootte van ongeveer 15000 hectaren bedroeg in de verschillende grootte-klassen in 1940:

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Grootte-klasse	Landbouwers	Landarbeiders	Hoofdberoep buiten den landbouw, landgebruikers		Totaal
			Tuinbouwers		
1—3 ha	374	52	201	119	746
3—5 „	192	—	27	18	237
5—10 „	282	—	10	4	296
10—20 „	330	—	5	1	336
20—50 „	183	—	—	—	183
Gd. 50 „	5	—	—	—	5
	1366	52	243	142	1803

Herverkavelingswet Walcheren
Inwerkingtreding 27-11-1947

Reconstructieplan Walcheren, 'Het nieuwe Walcheren', 1946.

- Ruilverkavelingen Voorbereidingsschema 1993

Provincie/Project	Laatst bekende oppervl. in ha		Fase					
	budgettaire opp.	nominale opp. (voor zover afwijkend)	a	b	c	d	e	f
			plaatsing op het voorbereidings-schema	vaststelling laatste deeladvies	vaststelling voorontwerpplan door LC	vaststelling ontwerpplan door CLC	vaststelling plan door GS	stemming
								opmerkingen
Zeeland								
Walcheren	14.400	–	–	–	1990	1992	1993	1994
IJzendijke-Hoofdplaat	A 674	2.930	–	–	1991	1993	1993	1993
Stavenisse	A 637	2.770	–	–	1991	1993	1993	1993
Poortvliet	A 677	2.945	–	1990	1992	1993	1994	1994
Axel	A 550	2.390	1989	1991	1992	1994	1994	1995
Biervliet	A 757	3.290	–	1990	1993	1994	1995	1995
Oud-Vossemeer	A 630	2.740	–	1990	1993	1994	1995	1995
Aardenburg	6.050	–	–	1990	1993			
Ponte	A 651	2.830	1991	1993				
Zaamslag	A 480	2.075	1992	1993				
Reuzenhoek	A 490	2.145	1992	1993				
Inkel	A 1.066	3.330						
Philippine	A 1.168	3.650						

Voorbereidingsschema Landinrichting 2004

Bij besluit d.d. 16-12-2004 nr. DP-2004-1605 heeft de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ingevolge artikel 18, lid 4 van de Landinrichtingswet (Stb. 1985, 299) het Voorbereidingsschema Landinrichting 2004 vastgesteld. Ingevolge artikel 22, lid 1 van de Landinrichtingswet volgt hierna een uittreksel van dit voorbereidingsschema betreffende ruilverkavelingen, herinrichtingen, aanpassingsinrichtingen en ter informatie toegevoegd kavelruil -plus, reconstructie en vorm van landinrichting nog nader te bepalen per peildatum 1 januari 2004.

Voorbereidingsschema

Groningen

- Herinrichting
 - Meerstad
 - Binnen Aa
- Kavelruil-plus
 - Middag-Humsterland

Friesland

- Herinrichting
 - Hollum-Ballum
 - Alde Feanen (SGP)¹
 - Beekdal Linde
 - Fochteloërveen

- Vorm van landinrichting nog nader te bepalen
 - Noordwest Overijssel (SGP)

Gelderland

- Ruilverkaveling
 - Ochten-Opheusden
 - Epe-Vaassen-Oost
 - Binnenveld-Oost
- Herinrichting
 - Winterswijk-Oost
 - Huinen-Ermelo-Putten
 - Epe-Vaassen-West
- Reconstructie
 - Neede-Borculo
- Vorm van landinrichting nog nader te bepalen
 - Park Over Betuwe

Utrecht

- Ruilverkaveling
 - Linschoten
- Herinrichting
 - Binnenveld-West
 - Vallei Zuid-West
 - Langbroekerwetering
- Vorm van landinrichting nog nader te bepalen
 - Groengebied Utrecht-West (SGP)

Noord-Holland

- Herinrichting

- Wintelre-Oerle
- Herinrichting
 - Teteringen
 - Dommelstroom
 - De Leijen
- Kavelruil -plus
 - Bergeijk-Keersop
- Reconstructie
 - Beerze-Reusel (SGP)
 - Gemert-Bakel

Limburg

- Herinrichting
 - Beek
 - Grensmaas (SGP)
 - De Graven
 - Nederweert
 - Landschapspark Susteren
 - Ransdalerveld
- Vorm van landinrichting nog nader te bepalen
 - Peelvenen (SGP)

¹ SGP: Strategisch Groen Project.

Zeeland

- Ruilverkaveling
 - Philippine
- Herinrichting
 - West-Zeeuws-Vlaanderen

- Hoe gaat het met de Wilg?

- Inrichtingsplan

Legenda

algemeen

- projectgrens
- - - gemeentegrens

natuur

- flora en fauna passage, aan te leggen
- ***** natuurvriendelijke oever, aan te leggen
- nieuwe natuur, aan te leggen

landschap

- ***** bermbeplanting, aan te leggen
- lijnbeplanting, aan te leggen
- landschapselement, aan te leggen

verkeer

- M verkeersplateau, aan te leggen
- snelheidsremmende voorzieningen (drempels), aan te leggen
- uit openbaarheid te onttrekken wegen

recreatie

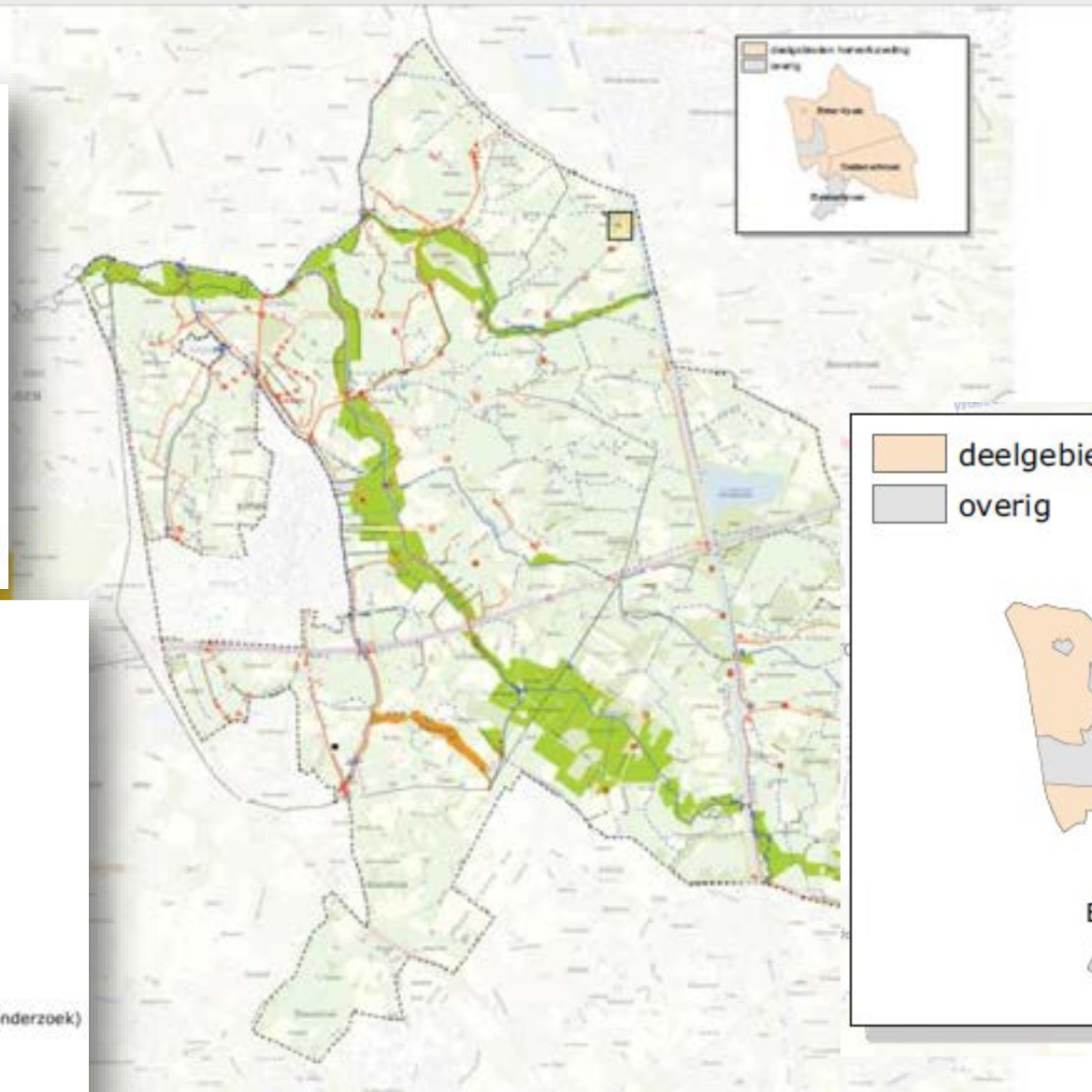
- y parkeerplaats, aan te leggen
- wandelpad, aan te leggen
- - - fietspad recreatief, aan te leggen
- - - fietspad utilitair, aan te leggen
- - - fietssuggestie stroken, aan te leggen
- o ruiterpad, aan te leggen

water

- e vispassage, aan te leggen
- * verbeelding van de Regge, aan te leggen
- [onderleider, aan te leggen
- waterloop, aan te leggen - te verbeteren
- - - waterloop, aan te leggen - te verbeteren (afh. van nader onderzoek)

landbouw

- boerderij nieuwbouw, aan te leggen

- Criteria - keuze inzet instrumentarium gebieden -

- Instrumentenkoffer, maatwerk aanpak

Laagdrempelig
Vrijwillig
Vrijblijvend
Regie provincie
Verbindend
Realiserend

Realisatie niet noodzakelijk

Vrijwillige Kavelruil

Realisatie gewenst

Planmatige Kavelruil

Realisatie noodzakelijk

Wettelijke Herverkaveling

De volgorde van een project kan doorlopen worden op basis van de mate van complexiteit:

- Gebruiksovereenkomst
- Minnelijke grondaankoop
- Vrijwillig traject
- Voorkeursrecht
- Sectorale kavelruil
- Integrale planmatige kavelruil
- Wettelijke herverkaveling
- Gedoogplicht
- Onteigening
- Kostenverhaal

laag

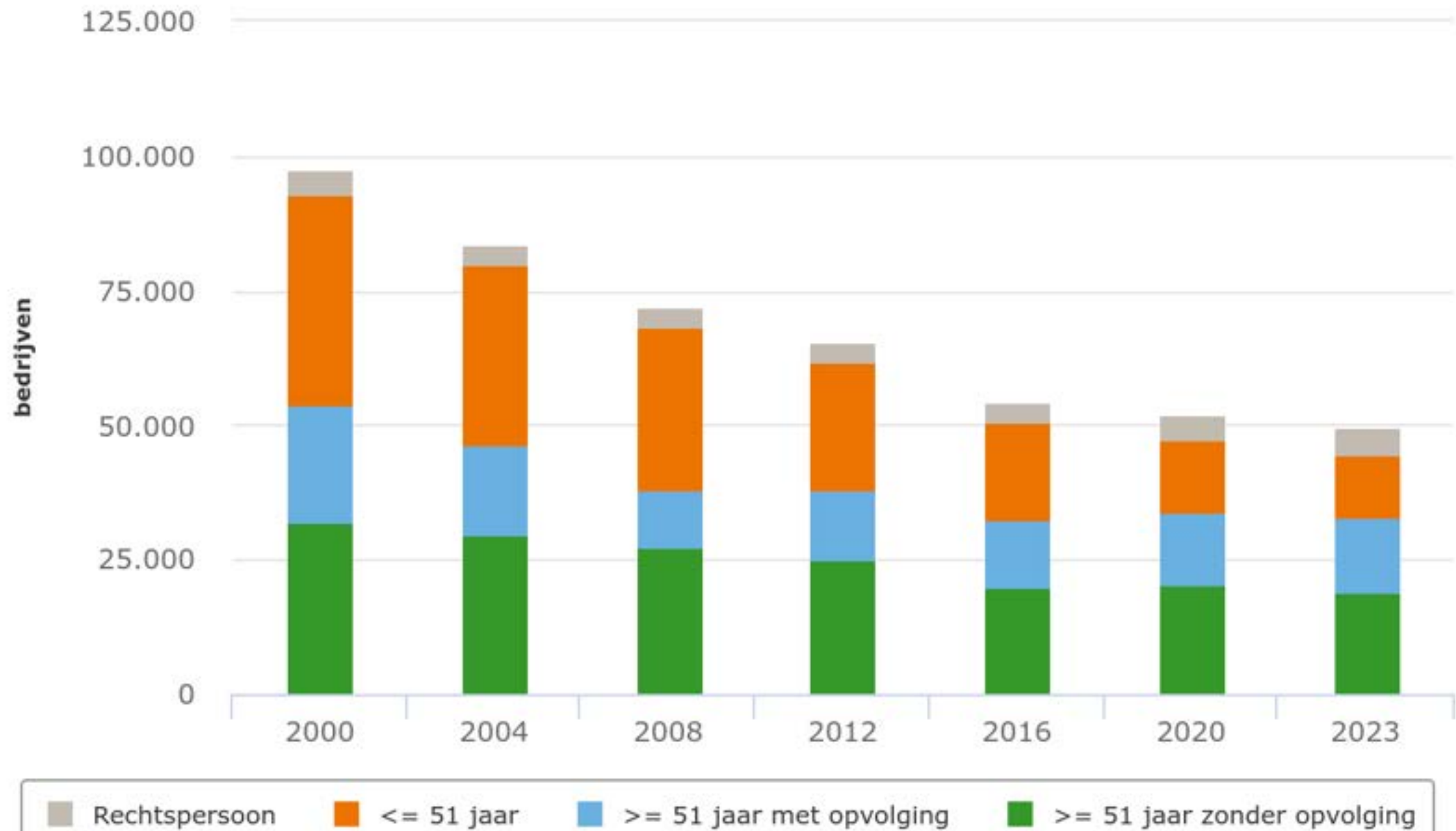

hoog

mate van complexiteit van het
planproces

Opvolgingssituatie

Land- en tuinbouw

Bron: CBS-Landbouwtelling, bewerking Wageningen Economic Research.

Extensivering in en rond stikstofgevoelige N2000 gebieden

Hoogte subsidie en aanvraagperiode

Startdatum:

woensdag 22 april 2026
09:00

Einddatum:

maandag 8 juni 2026
17:00

Per samenwerkingsverband ontvangt u:

Minimaal € 125.000

Totaal budget:

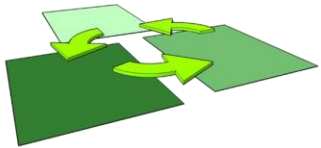
€ 78.788.000

- Landinrichting

doorlooptijd: 1½-2 jaar (excl. beroep)

KAVELRUIL

INRICHTINGSPLAN

doorlooptijd: 4-5 jaar (excl. beroep)

UITVOEREN
VAN
WERKEN

HERVERKAVELING

BESLUIT
TIJDELIJK
GEBRUIK

RUILPLAN

LIJST DER
GELDELIJKE
REGELINGEN

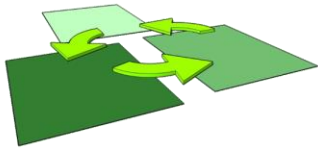

~~Overdrachtsbelasting~~

doorlooptijd: 1½-2 jaar (excl. beroep)

INRICHTINGSPROGRAMMA en INRICHTINGSBESLUIT

doorlooptijd: 4-5 jaar (excl. beroep)

UITVOEREN
VAN
WERKEN

HERVERKAVELING

BESLUIT
TIJDELIJK
GEBRUIK

RUILPLAN

BESLUIT
GELDELIJKE
REGELINGEN

Wettelijke herverkaveling

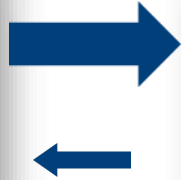
Kenmerken:

- Van onderaf initiatieven → partijen samen
- Gezamenlijk verzoek aan Gedeputeerde Staten van de provincie
- GS neemt een besluit
- Bij positief besluit wordt procedure gestart
- Ruilproces (toedeling) → alle partijen nemen deel, uitstappen is niet mogelijk
- Toewijzing → bijvoorbeeld lijnelementen als wegen en waterlopen

- Relatie met ruimtelijke ordening
- Ruimtelijke ordening: functietoekenning
- Landinrichting: functievervulling (integratie en verwezenlijking van functies)

ruimtelijk plan

inrichtingsplan

ruilplan

‘Landinrichting strekt tot verbetering van de inrichting van het landelijke gebied overeenkomstig de functies van dat gebied, zoals deze in het kader van de ruimtelijke ordening zijn aangegeven.’

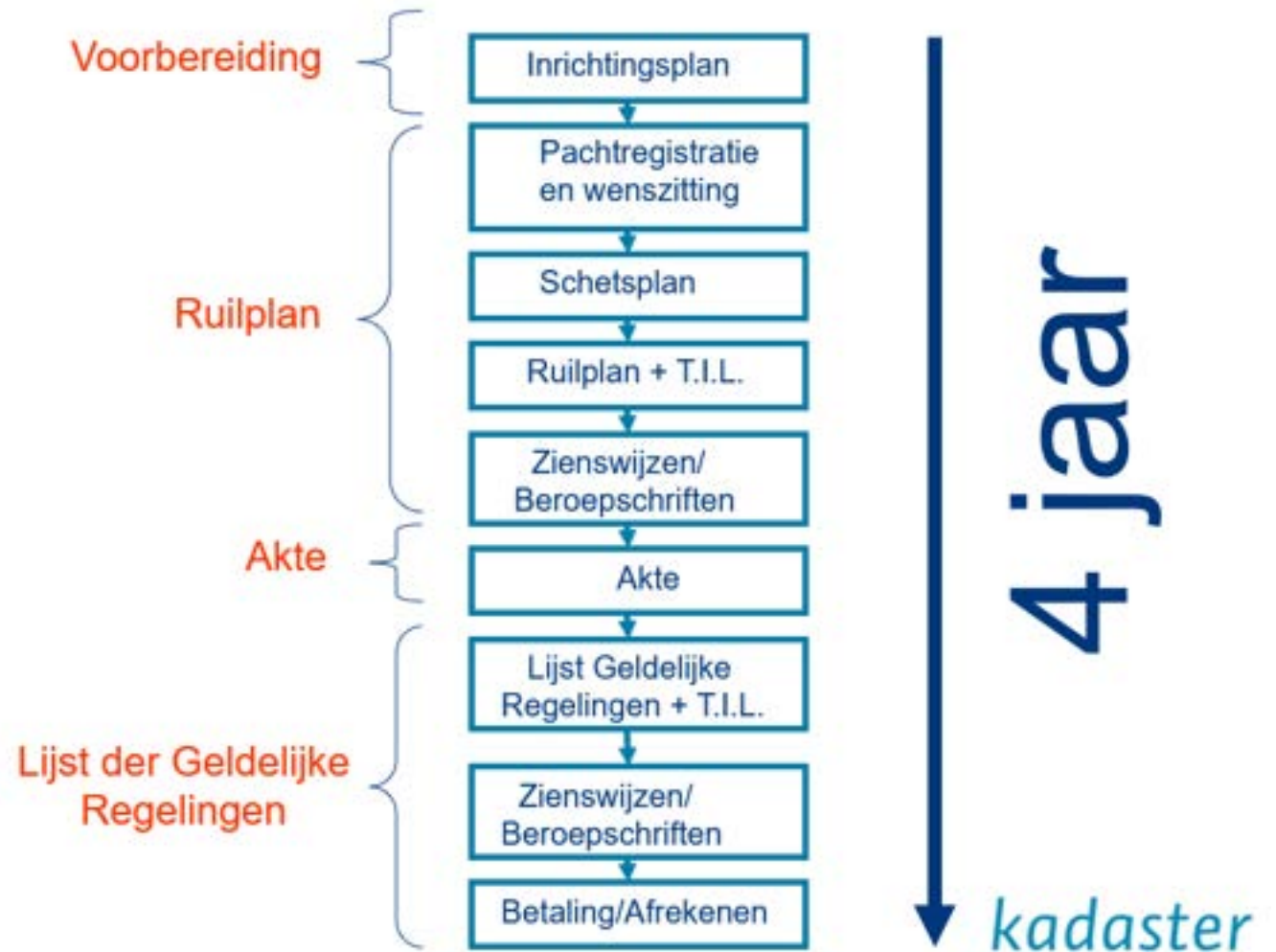
• Proces wettelijk

Let op:

- Al na 3 jaar vindt de kavelovergang plaats
- Dan kunnen de nieuwe kavels in gebruik genomen worden
- Geen Didam regels

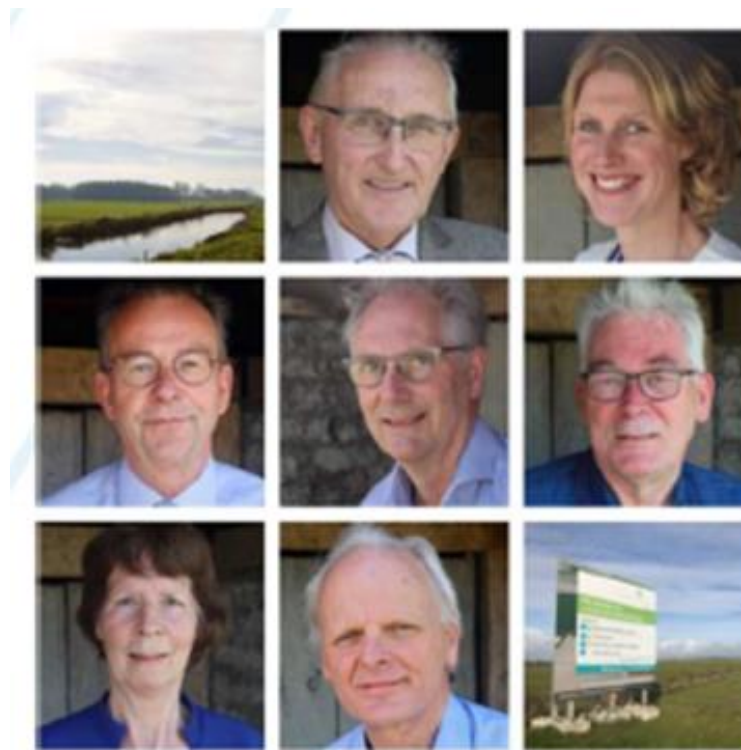
Kanttekening:

- cassatie tegen ruilplan; vertraging circa 1 jaar

Wie kan een herverkaveling starten? Bevoegdheden van Gedeputeerde Staten

Delegatie is mogelijk naar een
bestuurscommissie

Rechten belanghebbenden in een herverkaveling

Herverkaveling: samenvoeging, verkaveling en verdeling van onroerende zaken

Toedelingsaanspraken:

1. recht van dezelfde aard
2. recht van gelijke hoedanigheid en gebruiksbestemming, voor zover het belang van de landinrichting zich hiertegen niet verzet
3. ontsloten kavels
4. gelijke oppervlakte in kavels, behoudens korting en over- of onderbedeling

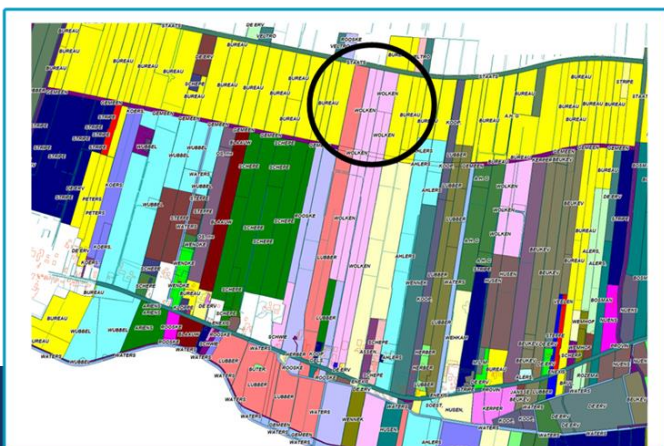
Aanspraken gelden voor eigenaren en pachters

Afzonderlijke registratieprocedure voor pacht (persoonlijk recht)

- Stikstofwinst in Nieuw Schoonebeek (2000 ha)

- Buffer gerealiseerd tussen Bargerveen en blok van Nieuw Schoonebeek, daarop bijv mestuitrijverbod
- 1x Bedrijfsbeëindiging varkenshouderij
- 2x bedrijfsverplaatsing veehouderij van 1km naar 3 km van Bargerveen
- Verlegging van een weg van Bargerveen af
- Uitplaatsing van enkele landbouwpercelen in het Bargerveen
- Ecologische verbindingen gerealiseerd in het herverkavelingsblok
- Doorlooptijd: van peildatum 2 jaar, incl kavelovergang, 2,5 jaar tot akte.

Ondertekening ruilakte Blokzijl Vollenhove 14 december 2022

- **Landinrichting anno 2026**
- **Hernieuwde interesse in landinrichting**
- **Draagvlak: 80% van de agrarische ondernemers vindt dat de overheid moderne vormen van ruilverkaveling mogelijk moet maken (LTO, Grondvisie 2021).**
- **Landrichting 2.0 → participatieve Omgevingswet**
- **Grotere rol van provinciale grondbanken en nationale grondbank**
- **(Her)verkavelingen :**
- **2022: Akte Blokzijl-Vollenhoven**
2023: Akte Franekeradeel-Harlingen
mogelijke nieuwe herverkaveling : Aldeboarn-De Deelen
(
- **Capaciteitsvraag en kennisoverdracht van groot belang**

- **Wat is anders in de Omgevingswet :**
- **Er wordt een Programma vastgesteld door Gedeputeerde Staten.**
- Als gedeputeerde staten met betrekking tot een gebied overgaan tot landinrichting als bedoeld in artikel 12.3, eerste lid, stellen zij een programma vast dat is gericht op de verbetering van de inrichting van het gebied. Het inrichtingsprogramma kan in ieder geval de maatregelen en voorzieningen, bedoeld in artikel 12.3, bevatten.
- **Er wordt een Plan vastgesteld door Gedeputeerde Staten.**
- Maatregelen en voorzieningen en kaart
- **Apart besluit voor het onteigenen van gronden.**
- ***Toewijzing wordt toedeling en toedeling wordt toewijzing???***

Het procesteam ondersteunt regionale gebiedsteams door als rekenbureau voor de regio's te fungeren en door randvoorwaardelijke en technische kennis te ontsluiten. Die kennis heeft ook betrekking op het gebied van landinrichting.⁸³

Daarnaast hebben provincies soms hulp nodig bij landinrichtingsvragen, zeker bij gebiedsoverstijgende kwesties. Het Rijk dient daarom op korte termijn met de provincies afspraken te maken over adequate facilitaire ondersteuning voor het opstellen van de gebiedsplannen en de uitvoering daarvan. Het Rijk moet tevens (interdepartementaal) een snelle beantwoording van vragen die daarbij naar voren komen faciliteren.

De noodzaak tot integrale gebiedsprocessen. Vrijwel alle gesprekspartners vinden een integrale aanpak nodig. Lokale overheden vragen duidelijke kaders vanuit het Rijk om alle ruimtevragers een plek te geven: per gebied en gebiedsoverstijgend. Agrarische partijen vragen voorafgaand aan de gebiedsprocessen om objectieve en transparante ecologische analyses. Zij willen dat de overheid bij de landinrichting een evenwicht zoekt tussen twee doelen: herstel van de natuur en versterken van het landbouwperspectief in het gebied. Sommige partijen willen dat er naast een ecologische autoriteit ook een agrarische autoriteit komt, zodat er evenwicht in de weg van kennis en belangen ontstaat.

Wat wel kan

Uit de impasse en een aanzet voor perspectief

5 oktober 2022

- Voetnoot 83 Veel kennis over integrale gebiedsprocessen is de afgelopen jaren met het verdwijnen van de Dienst Landelijk Gebied (DLG) uit “Den Haag” weggevoeld; het is hier de vrees of dat in verschillende provinciehuizen voldoende is gecompenseerd.
- Voor de voortgang van het proces is dit een essentieel aandachtspunt.

Het woordje Wilg komt 6 keer voor:

Provincies gaan meer gebruik maken van de WILG, en dan specifiek het landinrichtingsinstrument in de WILG. Dat maakt het mogelijk om met draagvlak van de grote meerderheid van grondeigenaren in een gebied tot een andere verdeling/toedeling van gronden te komen in gebiedsprocessen.

- 23-11-2022

VERKAVELLEN MET DE OMGEVINGSWET

Een handreiking voor de inrichting van het landelijk gebied

Landinrichting met wettelijke herkaveling

Wat zijn de condities voor een succesvolle inzet in de huidige context.

W. Nieuwenhuizen, C.H. Walther, D.A. Kamphorst, R.R. Kuiper,
I. Spijkardoor en J. Heinen

| WOF-rapport 571

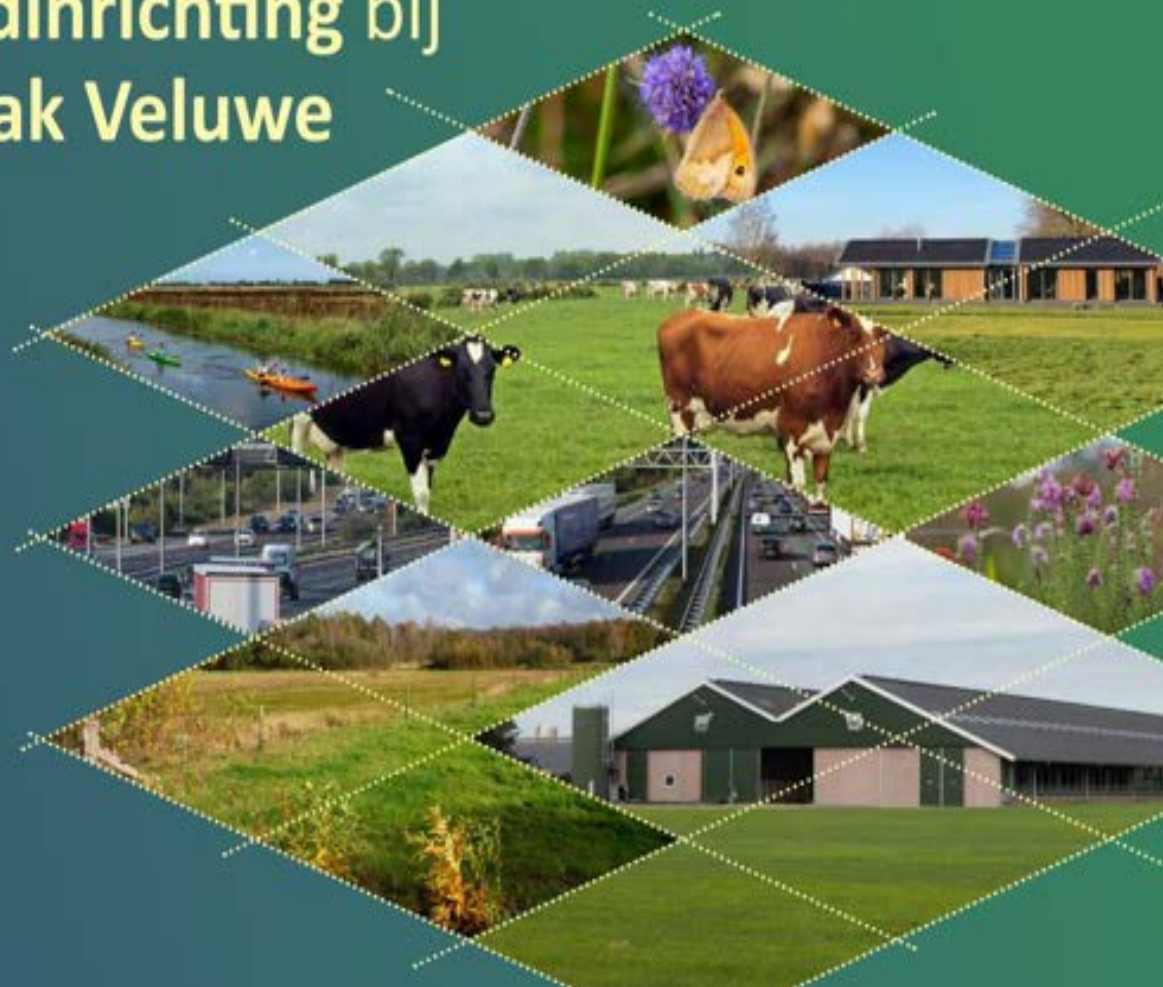
WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Verkenning van het perspectief voor landinrichting bij de Aanpak Veluwe

Jaap Ruiter
Jaap Ruiter advies

Jan Gorter
Land in zicht Advies

DECEMBER 2025

De uitvoering van versnellingsprojecten transitie landelijk gebied

Extensivering van de landbouw in Aldeboarn-De Deelen, overgangsgebieden in Drenthe
en Noord-Brabant

W. Kuindersma, J. van den Berg, C.M. Walther en B. Silvius

WOT report 176

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Samenvatting conclusies rapport uitvoering versnellingsprojecten in het Landelijk Gebied

Tabel S.1 Overzicht verschillen tussen versnellingsmaatregelen (casestudies).

Maatregel	Primair doel extensivering	Budget (miljoen euro)	Besteed (miljoen euro)	Instrumenten	Operationeel (eind 2025)	Mechanisme
Aldeboarn-De Deelen	Waterpeilen verhogen (klimaat)	21,8	0	Compensatiesystematiek Veenweide (CSV)	Nee	Peilbesluit en nadeel-compensatie
Overgangsgebieden Drenthe	Verlagen stikstof	37,4	0,3	Gedeeltelijke afwaardering grond	Nee	Kwalitatieve verplichting en subsidie
Natuurinclusieve landbouw Noord-Brabant, onderdeel Afwaarderings-arrangement voor extensiverende graasdierhouderij	Verlagen stikstof/ verbeteren waterkwaliteit	22,5	0.8	Gedeeltelijke afwaardering grond	Nee	Kwalitatieve verplichting en subsidie
				Beleidsregel grond voor extensivering (koop- en pachtconstructie)	Ja	Aankoop grond, erfpacht, kwalitatieve verplichting

Enkele conclusies

- Liever compensatie in grond dan in geld
- Wachten op goedkeuring regelingen bij de Europese Commissie ivm beoordeling staatssteun
- minder bureaucratische financieringsstromen
- een gezamenlijke, langjarige gebiedsaanpak door Rijk en provincies, met een tijdshorizon van 15 tot 25 jaar.

Enkele adviezen uit dit rapport:

- Draagvlak in het gebied om tot uitvoering te komen
- Duidelijkheid over de gebiedsopgaven
- Er is urgentie om de doelen te halen.

Tien condities voor toepassen van landinrichting:

1. Draagvlak bij zowel bestuurders als gebiedspartijen en grondeigenaren vergroot de kans op inzet van het instrument;
2. Er moet overeenstemming zijn over de concrete opgaven en doelen bij zowel de overheden als de gebiedspartijen;
3. Het provinciale bestuur(GS) moet ervan overtuigd zijn dat afdwingbaarheid nodig is om de gebiedsdoelen te kunnen halen.

- 4. Goede representatie van grondeigenaren**
- 5. Afspraken over samenwerking tussen overheden: provincie, gemeente, waterschap**
- 6. Professionele ondersteuning van zowel een uitvoeringsorganisatie als het Kadaster**
- 7. De inzet van flankerende beleidsinstrumenten kan het doelbereik vergroten**
- 8. Vergunningverlening en aanpassing van het omgevingsplan**
- 9. Voldoende expertise en vaardigheden**
- 10. Voldoende ruilgrond om te kunnen starten**

Welke doelen zijn duidelijk of moeten dat nog worden?

- Realisatie van het Natuur Netwerk Nederland(2027);
- Realisatie van de Kader Richtlijn Water(2027);
- Verbeteren van de landbouwkundige verkaveling vanwege versnippering van eigendom of gebruik

Nog verduidelijking te krijgen voor:

- Overgangsgebieden naast N2000 gebieden
- Waterpeilverhoging in veenweidegebieden vanwege de klimaatopgaven
- Natuurvergunningen (oplossen van de PAS melders)

Mag ik een wens doen?

- Neem als gemeenten het initiatief voor een integraal plan door een aanvraag te doen voor wettelijke herverkaveling bij GS;
- Maak de gebieden niet te groot, maximaal 3000 ha;
- Probeer niet alles gelijk te regelen maar kies voor een gefaseerde aanpak;
- Afhankelijk van de opgaven kies voor het vrijwillige spoor en/of wettelijke spoor;
- Koppel natuurvergunning verlening aan verplaatsing en wettelijke herverkaveling (zorg voor garantie en onderbouwing)
- De data zijn beschikbaar nu met de uitvoering aan de slag
- Zorg voor een gevulde grondpot

The choices we make today should be guided by a vision of a sustainable world seven generations into the future.

- Dank voor uw aandacht

Literatuur

- [Verkavelen-met-de-omgevingswet](#)
- [Landinrichting met wettelijke herkaveling WEnR en Kadaster](#)
- [De uitvoering van versnellingsprojecten transitie landelijk gebied](#)
- [bedrijfsopvolging grafiek CBS en WEcR](#)
- [verkenning perspectief landinrichting Aanpak Veluwe](#)
- [Seven Generations Principle: Healing the Past & Shaping the Future — The Indigenous Foundation](#)

Alex Datema en Sanne Groot Koerkamp
Rabobank

ip Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

DE KRACHT
VAN KLEIN

UNIE VAN
WATERSCHAPPEN

- Samen op weg naar een duurzame en
- vitale agrofoodsector in 2040

A man with short, curly brown hair, wearing a dark blue button-down shirt, stands with his arms crossed in a lush green field. Behind him, a herd of black and white cows is grazing. The background shows a clear blue sky and distant trees.

Directeur Food en Agri Rabobank Nederland

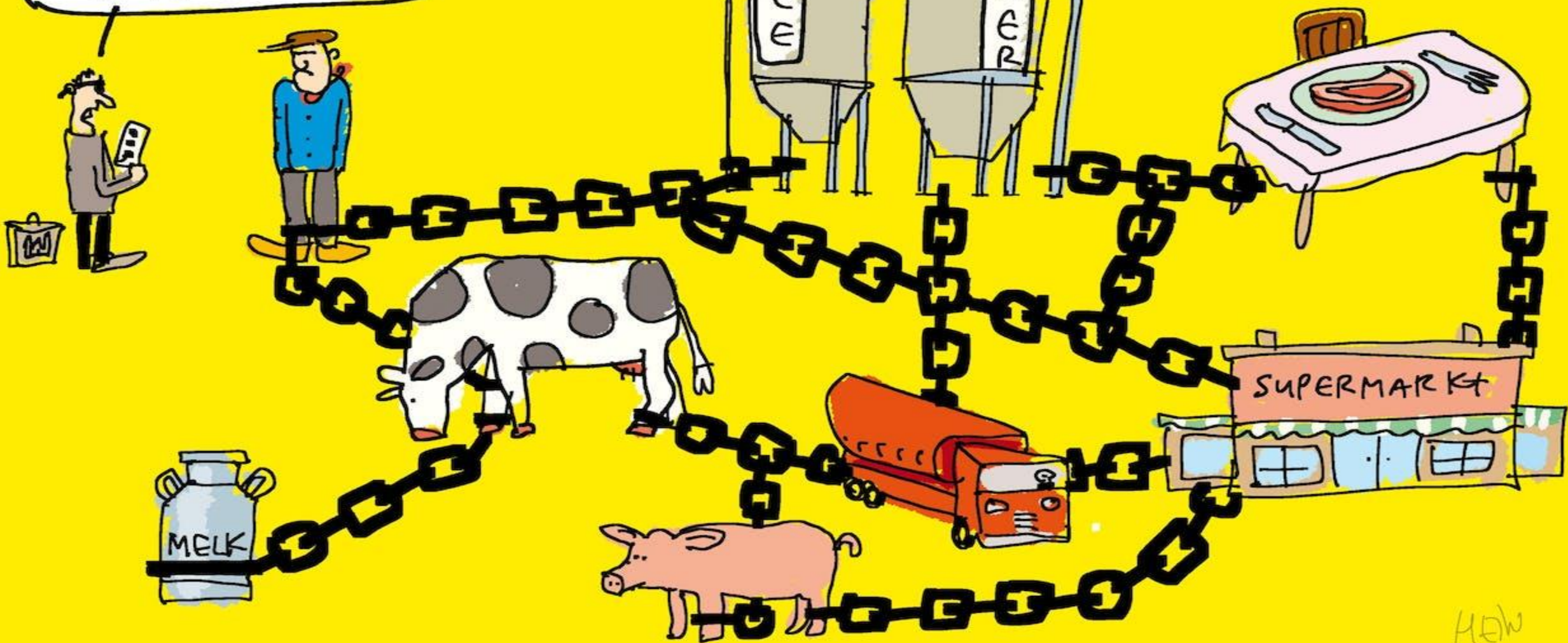
Alex Datema

“True value biedt de beste kansen voor een succesvolle agrofood sector met goed ondernemersklimaat”

We bieden als transitiebank een duurzaam* perspectief voor agrariër én natuur

*Duurzaamheid is voor ons ook een solide verdienmodel

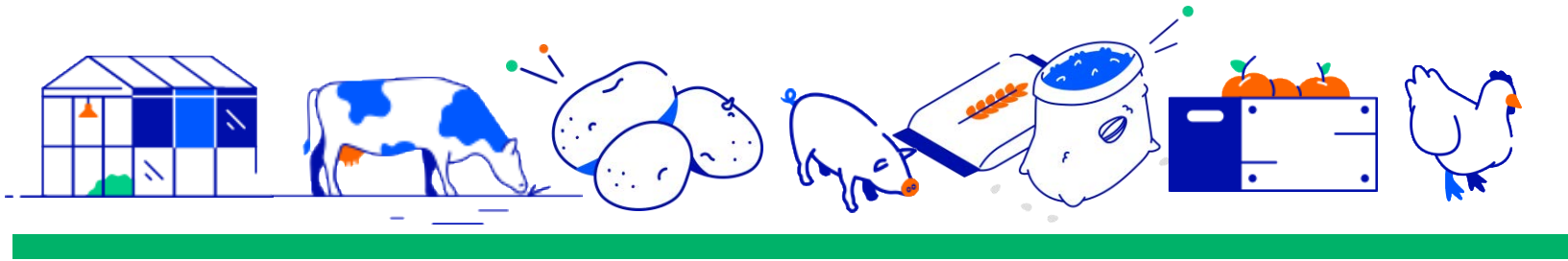
Zou jij NIET EENS
WAT STAPPEN
GAAN ZETTEN?

HOW
DE
Kohr

1 _ Productwaarde

Sector

Productwaarde

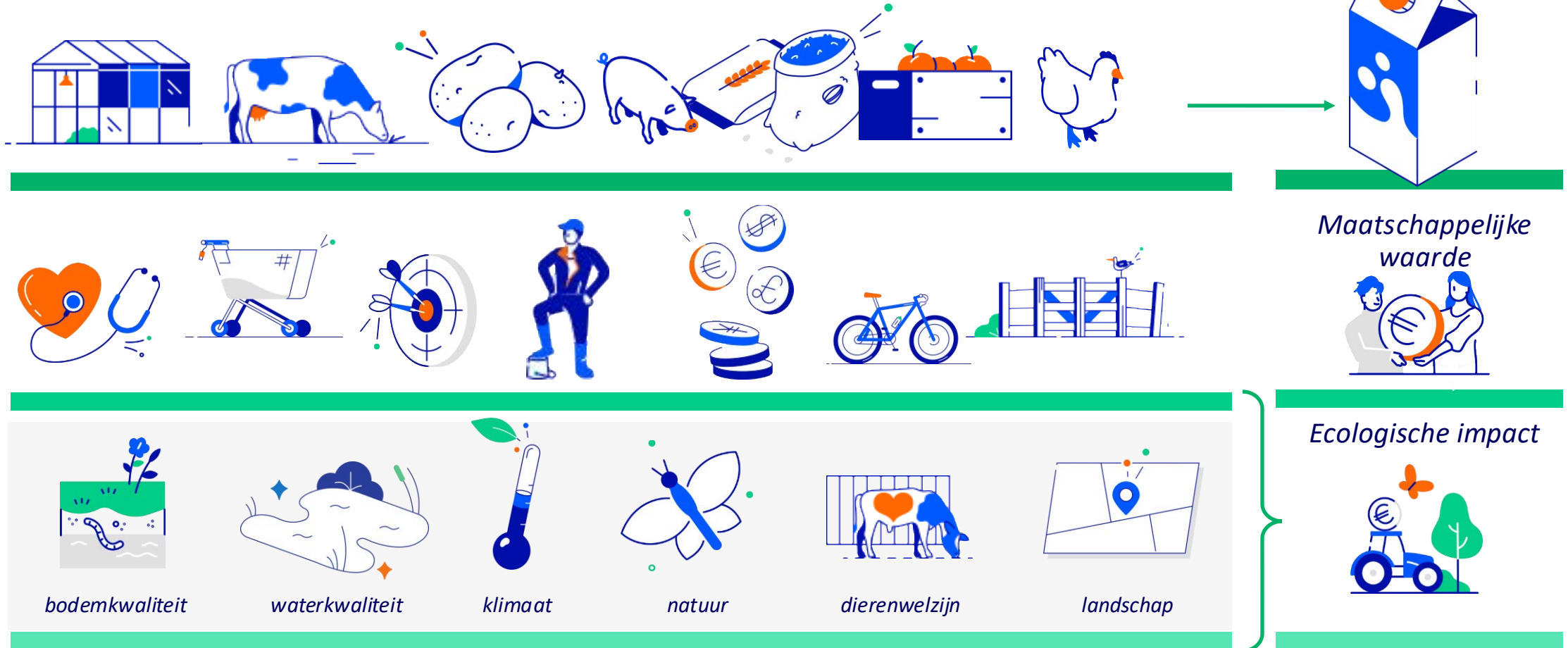

Wat is echte waarde?

2 _ Maatschappelijke waarde

3 _ Ecologische impact

Wat is echte waarde?

True Value langs 3 sporen

Productprijs

- Klimaatimpact product
- Dierenwelzijn
- Arbeidsomstandigheden

Maatschappelijke diensten

- Biodiversiteit
- Landschap
- Water

Ondernemersruimte

- Doelsturing
- Vergunningen
- Beleidsruimte

Veranderend grondgebruik

- 3 juni 2026

Een initiatief van Rabobank

Sanne Groot Koerkamp

- Directeur Boeren, Wonen & Natuur
- Lead Sustainable Housing

Ons landelijk gebied staat voor extreme uitdagingen

Wij zien de boer als sleutel naar een vitaal platteland

**Agrarische
transitie**

**Het
boeren
erf**

**Natuurwaarde
en landschap
creatie**

**Leefbaar
buitengebied**

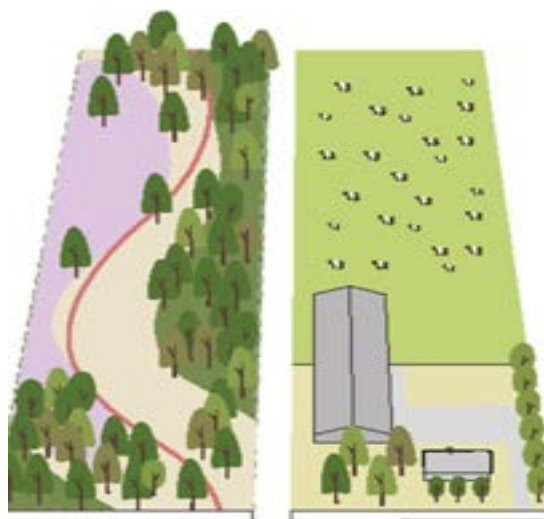
Onze erven zouden sociale knooppunten kunnen worden,
waar wordt gewoond én gewerkt

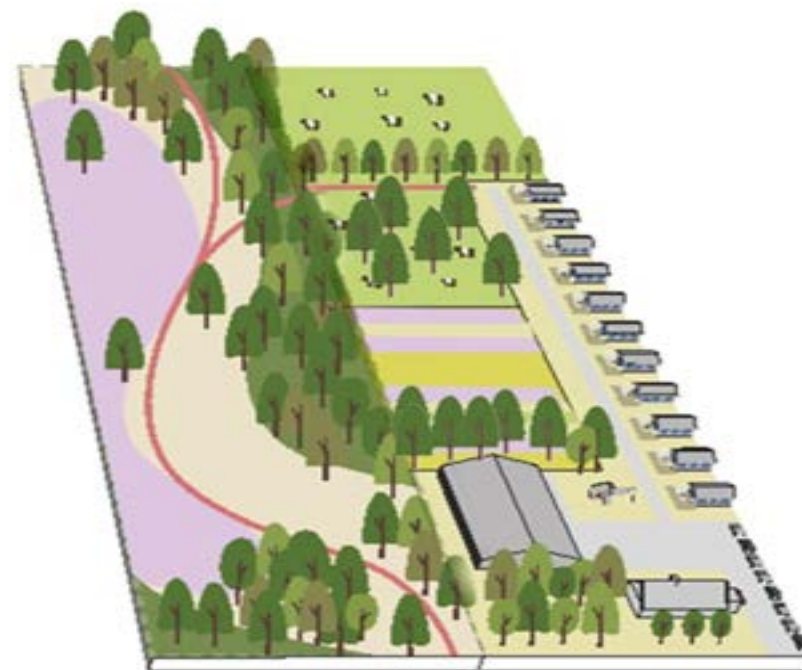
Op deze erven gaan we functies weer mengen...

Verleden

Heden

Toekomst

Zo worden onze erven weer verbindende plekken voor gemeenschappen

Dat is onze missie met Boeren, Wonen & Natuur

Waarom Boeren, Wonen & Natuur kiest voor de rol van risicodragend ontwikkelaar

Nieuw perspectief voor de boer

We zijn de bank voor de Nederlandse boer en willen samen met onze klanten bijdragen aan een gezonde bodem, biodiversiteit en waterkwaliteit

Woningtekort en vitaal buitengebied

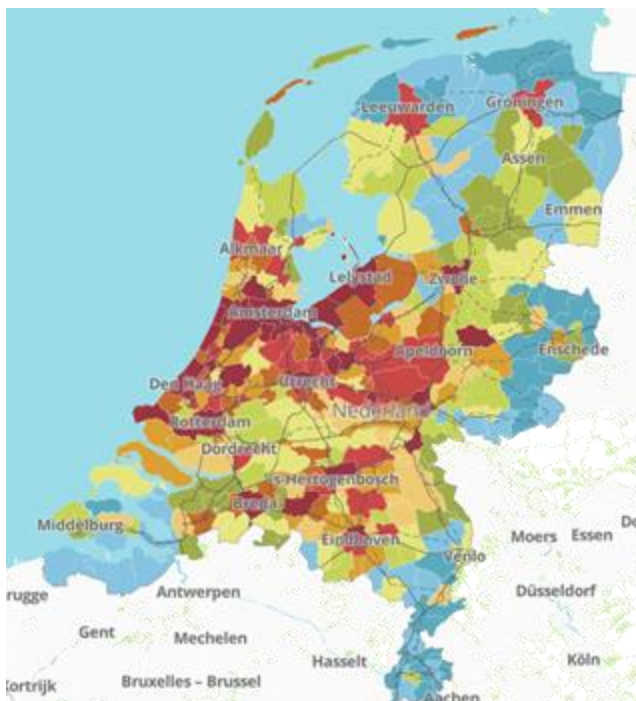
We zijn opgeroepen door onze leden om een bijdrage te leveren aan het oplossen van het woningtekort

Deze uitdagingen komen samen in Boeren, Wonen & Natuur

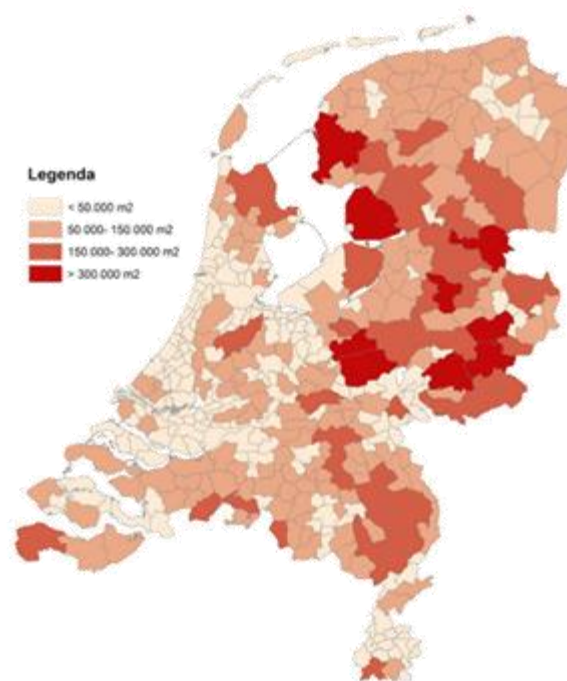
Wat is de potentie?

Hittekaart BPD 2026

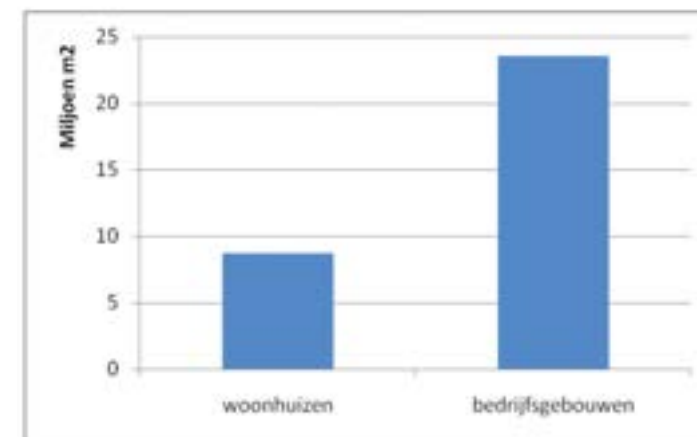
- Aanhoudende woningdruk
- Recordprijzen en toenemende druk rond Veluwe en Brabant
- Betaalbaarheid blijft uitdaging

Prognose VAB in m2 tot 2030

- Grote beschikbaarheid vrijkomende agrarische bebouwing
- In 1950 400.000 boeren. In 2030 24.000. O.b.v. ± 24.000 van de 55.000 bedrijven zonder opvolger.

Prognose 24 miljoen m2 VAB tot 2030

- Tot 2030 komt circa 24 miljoen m² aan agrarische bedrijfsgebouwen vrij;
- 8 miljoen m² aan woongebouwen;
- Totaal: 32 miljoen m²

Casus: Betaalbaar wonen op een landgoed

Achtergrond

- Eeuwenoud landgoed van 900 hectare met twee deellocaties
- De monumentale boerderijen hebben achterstallig onderhoud
- De agrarische gronden hebben een ongebruikt potentieel

Programma

Agrarisch

- Ruimte voor innovatief agrarisch-collectief
- Boomgaard op het erf
- Horeca (bv. theehuis) met verse producten

Natuur

- Groenblauwe dooradering realiseren op passende locaties

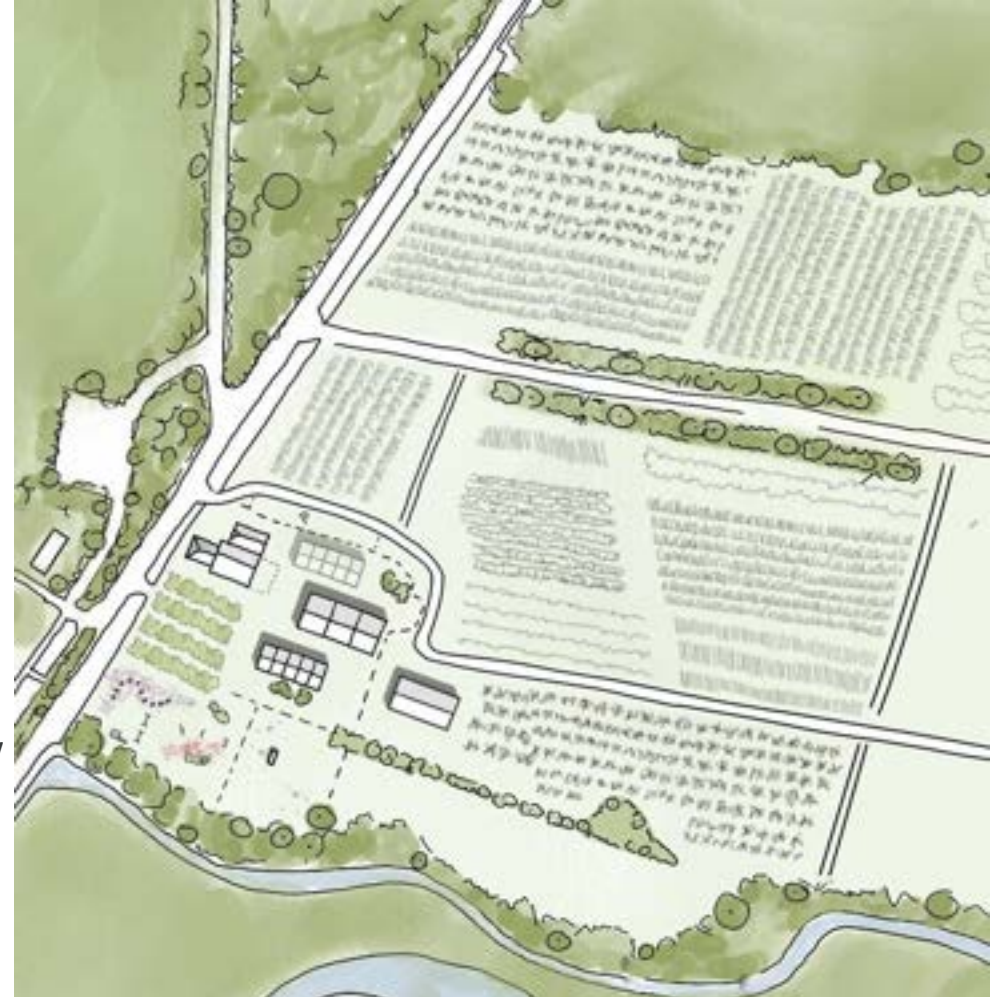
Wonen

- Betaalbaar woonprogramma voor een wooncoöperatie
- 15-25 woningen
- Grond in erfpacht uitgeven

Schets nieuwe situatie deellocatie 1

Schets nieuwe situatie deellocatie 2

Ambitie

- Nieuwe, duurzame en maatschappelijke invulling van landgoed
- Betaalbare, collectieve woningbouw en natuurrealisatie

An aerial photograph of a rural landscape. In the foreground, a road runs diagonally from the bottom left towards the center. To the left of the road is a large field of rows of crops, possibly corn. To the right of the road is a cluster of buildings, including a large blue-roofed barn and several smaller houses with brown roofs. The background is dominated by a dense green forest. The sky is not visible.

Dit hét moment is om de transitie te stimuleren.
Tegelijkertijd blijft het een zoektocht binnen bestaande
wet- en regelgeving.

Actie-leerprogramma: ‘Wonen op erven, voor een vitaal buitengebied’

- De ministeries van LNV en VRO startten in 2024 een **actie-leerprogramma** rondom **erftransformaties**
- In mei 2026 verscheen de **inspiratiegids** voor provincies en gemeentes om **pro-actievere keuzes** te maken rond **kleinschalige woningbouw op erven**
- Binnen **VRO** wordt gewerkt aan een **vervolg**, omdat de **potentie en het belang** worden onderschreven

Dank voor jullie aandacht

Collectief
erf

Lokale
Woning
behoefte

functie
combinatie!

relatie

Rabobank

Panelgesprek

ip Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

 Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

DE KRACHT
VAN KLEIN

P10

VNG

UNIE VAN
WATERSCHAPPEN

Deelsessies

Ronde 1: 13.15 – 14.15 uur

Deelsessie	Zaal
1. Aanpak Veluwe	Plenaire zaal
2. De gevolgen van de uitkoopregelingen bij veranderend grondgebruik en hoe komen we van ambitie naar uitvoeringsplannen	B2
3. Ambities waarmaken in het landelijk gebied	B4
4. De gewasbeschermingsmiddelenketen in beeld	B1
5. Boeren als oplossing voor opgaven in het landelijk gebied: casus CATB Wierden	B6

Ronde 2: 14.30 – 15.30 uur

Deelsessie	Zaal
6. Integrale aanpak zonering rondom Natura 2000 gebieden	Plenaire zaal
7. Aan de slag met 'Grond voor verbetering'	B4
8. Mutual Gains Approach in het landelijk gebied: van winnaars en verliezers naar gedeelde belangen	B6
9. Strategisch Knooppunt Gewasbescherming	B2
10. Het watersysteem als basis voor ruimtelijk-economische transitie - Lessen uit de praktijk van de samenwerking 'Aanpak Droogte en Wateroverlast Achterhoek en Liemers'.	B1

Bestuurlijke afsluiting

ip Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

 Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

DE KRACHT
VAN KLEIN

P10

VNG

UNIE VAN
WATERSCHAPPEN

Bedankt!
Lever je badge en keycord in!

ip Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

 Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

DE KRACHT
VAN KLEIN

P10

VNG

UNIE VAN
WATERSCHAPPEN